

Д. КОСТОВ — Борба за реализъм; М. ГЕОРГИЕВ — Ал. Межиров; Федерико Гарсия Лорка; ЗЛР. ПЕТРОВ — Млади поети в „Изкуство“ 1947; За литературната младеж; Д. ОВАДИЯ, ИВ. РАДОВЕВ, ИЛ. ЦАЧЕВ, СТ. ПЕНЧЕВА, Л. МИРОВА — стихотворения; литературни новини и др.

ЛИТЕРАТУРЕН БЮЛЕТЕН

на литколлектива „Маяковски“
при читалище „П. Войников“

ВЛ. МАЯКОВСКИ

(18 години от смъртта му)

За Маяковски човешкият колектив представляваше трамплин. Обрати! Неговото поетическо творчество фокусираше в колектива.

При това той беше ярко подчертана индивидуална натура. Еднакво строги бяха изискванията му към собственото творчество и собствената личност.

Формулата за новия поет — гражданин в него имаше широко обхватно значение. Това понятие далеч не се изчерпваше с активност в обществения живот на страната на прогреса. Личността му на гражданин се проявява в стила на неговата работа, на неговия живот. За него разпильната дейност е една форма на леността.

Обносните му с хората, с приятелите, с близките сателити на високонравствен, честен, искрен и пряк човек, такива на комунист. В общуването с масите, с другарите, с комсо-

молците проличава един здрав, приятен, сърдечен човек.

Въпрос на историка и изследвача са вече онзи голям броя упреци отпращани някога към него и творчеството му. Със своето реалистично въображение

той не можеше да не разбере, че за да се създаде новото общество, новия човек, новите отношения, беше необходимо да се оре, а не да се плевви. И затова той не се поколеба първи да забие плуга...

Формите на битието на един свободен човешки колектив са развитието и движението напред, формата на смъртта е спирането. А което се отнасяше до колектива, то бе равнозначущо и за личността Маяковски. Ето и оная жажда у него за развитие, съвършенстване, новаторство.

Говори се, че Маяковски е бил страстен полемист. В същност той рядко спореше. Най-често твърдеше.

На събрания, общувания, изказвания на Маяковски пред другарите и комсомолците, в наглед простите и естествени слова се криеха педагогически и революционни ценности.

Онова, което Маяковски създаде в поезията, отдавна е предмет за проучаване и поучаване. Неговата личност, обаче, на гражданин, човек и комунист все още има да разкрива своите високо морални, и духовни качества. А от това много могат да научат младите.

ПАРТИЗАНИ

Не дънд, а сякаш водопад
над равнината се излива!
Вървяхме часове в нощта
по кални, разорани нива.

И уморените очи
не видят вече в тъмнината.
Край пътя спрели се, мълчим,
прониква в костите водата.

А в селото войнишки взвод
в нощта ни дебне и очаква.
— Ех, мръсен кучешки нивот:
горчиво някой се оплака.

В такава нощ дълбоко спят
въз дупки само зверовете,
а ние, мъчени от глад,
безкрай се скитаме в полето.

„Ех, мръсен кучешки нивот...
И друг из мрака отговори:
— Нивеем кучешки нивот,
но за човешки ний се борим!

ДАВИД ОВАДИЯ

(Из готовата за печат стихосбирка
„Партизански дневник“).

БОРБА ЗА РЕАЛИЗЪМ

Нашата съвременна поезия страдала от два съществени недостатъка: суха декларативност, реторичност, та чак и голямо версификаторство (сиреч, стихове без поезия), от една страна и упадъчни, порочни понякога настрояния, от друга. Потърсим ли идейно-естетичните им корени, налага се една — колкото и кратка — разходка из историята на поезията ни.

В началната фаза на своето развитие нашата пролетарска поезия в лицето на Димитър Полянов има социалистическо-просветителски, агитационен характер, произтичащ от характера на самата борба: пропаганда за класово съзнание на работничеството. След първата световна война, когато пролетарият премина във всеобщо настъпление, тя стана поезия борческа (Хр. Смирненски), но Смирненски не доживя до решителния сблъсък Съпротивата — определена, антифашистка, за овладяване на властта — създаде, очерта реален, определен борец — работник. И той намери богато разкритие в стиховете на Вапцаров Девети септември отпрати — сякаш из — лириката. Беше време на борби, на кипещи възторзи, на мечти. Поетите възпяваха свободата, борбата, протягаха ръце към бъдещето. И макар, че повечето стихове бяха рбати, понякога просто агитки, те имаха взривна сила. Но ето бурята отшумя и с неопустнати мишци нашият човек се изпрази пред задачата, приамната, прекрасна и... нелека задача — да строи социализъм. Родил се, разраствал бригадирството. И тази поезия, ако в прогресивна, актуелна, тази ораторска, публицистична поезия остана. Защото и идеите, и изразните средства за оплътняване на тия идеи ние намерихме във вестникарските статии. И — умора, досада. Днес, когато бригадирът чете възхвали от той род:

„Тези бе вашето дело младежи,
чудо извършихте в краткия срок!

„Нищо не стресна ви, — глад

лошото време, неслуки, беда!

Пореха кирките в тиня и кремък
своята верна и светла бразда...

не вижда, не чувства нито своите „неслуки“, нито чистия възторг на съревнованието и радостта от победата, не вижда себе си — живия човек, чиито дробове са хъркали от праха на тунела, но който, макар смазан от преумора, е повръщал скрито от другарите си — да не го върнат. И не ще повярва на поета.

Често се говори за бъдещето, за новия човек. Но той човек няма да кацне от небето. Той се гради. И в това преломен момент в живота на страната ние наблюдаваме сложния, мъчителен процес на неговото изграждане, ние сами участваме в този процес. Това не бива да убеждава от погледа на поетите. Иначе, те изостават от живота.

Опити се правят. В „Кервани“ например (в. Отечествен фронт 1947 г.) Иван Бурин е доловил интересни черти от облика на селянина — отечественофронтовец. Образът, обаче, е схематизиран и някои стихове звучат кухо. Схематичността в съдържанието ограничава изразните

средства. Партизанинът на Д. Овадия (той даде доста сполучливи работи) е еднообразен. Просто знаем, при какво положение как ще действа, какво ще каже и как ще го каже. И Овадия се повтаря — и в интонация и в ритмика, в стилистически средства. Кои са причините за тази схематизация?

Още един отклон. В противовес на символизма Ат. Далчев прогласи като принцип на поезията реалистичното виждане, схващане на действителността („Сонет“). Без сетивата душата е „монада без прозорци“. Тя расте и крепне „хранена“ от тия сетива. Но „Сонет“ остана само декларация (помогване до реализъм има в някои стихотворения: „Носачи на рекламата“, „Хижини“ и др.). Далчев не се потруди да опознае действителността и — съзерцател — често проижда върху нея свои настрояния, мисли, мечти („Работник“, „Любов“ и пр.). Далчев е индивидуалист и най-близки до него, до неговия психичен строй, с неизживяни индивидуалистични остатъци са Божилов и Сл. Чернишев. Обстановката, в която се движи Б. Божилов (стаята, здрача, есенята), той стар, вековещ, умиращ свят, светът на спомените му е смазаната от твърдата стъпка на живота розова буржоазна идилия. По-далко упадъчен е той, когато се изхитри да припише свои настрояния на друг („Нежност“ — сп. Изкуство 1947 г.). „Спомен“ на Чернишев (сп. Изкуство 1947 г.) не убеждава, че лиричният герой е лежал в затвора, и то като политзатворник. Може би е случаен гост, но тогава не бива да бъде предмет на изображение. (Тук излиза на преден план един важен проблем — белия стих). Тия и други някои млади поети трябва да преодолеят обаянието на Далчев, поне да потърсят истинския Далчев, с неговия мъчителен копнеж по живота. Тенденциите, грешките особено на тая група поети трябва да бъдат безпощадно бити.

Схематизацията и това неверно изображение идват като неизбежен резултат на тясната емоционална амплитуда на поета, която вковава образа. А емоционалната амплитуда зависи (не бива да пренебрегваме и природата на автора), зависи предимно от неговото отношение към действителността.

На тази основа възникват понякога и противоречията между мироглед и метод. Само дълбоко познавателният (в пълния смисъл на думата) интерес към действителността може да осигури правдивостта, реалистично изображение — в типични характери при типични обстоятелства“ (Енгелс). Така борбата с посочените слабости на поезията ни прераства в борба за правилен художествен метод, за реализъм. Има само една рецепта: изграждане на научен светоглед и непрестанен стремеж да се обгърне, разбере, опознае живота. Чрез психологическа реорганизация умозрително приетите идеи трябва да бъдат дълбоко почувствувани. Всеки стих от „Евгений Онегин“, пише някъде Белинский, е чувство, всяко чувство — мисъл. Поетът трябва да

бъде деец в живота. Не да търси специална нагласка, когато пише на политическа тема. Политическата тема трябва да се почувствува като тема лична. Само тогава неговият образ ще се отрази в поезията му — пътен, пълен, разностранен. В обяснение на огромната действена сила на Вапцаровата поезия не бива да се ограничаваме с дароваността. Несъмнено дарование е и Далчев. Вапцаров е работник. В сравнение с всички свои съвременници — поети той с най-голямо право може да носи гордото име: „нов човек“. Той е най-близък до онзи тип човек, който се извишавал на светлия хоризонт на нашата бъдеща социалистическа родина. Ето магичта му. И Вапцаров стана знаме на младото поколение.

Значителни успехи в това отношение отбелязва и Веселин Георгиев („Партизански песни“ 1947 г.).

Ч векът на нашето време умее да се бори, да обича (ние почти нямаме нова любовна лирика), да мечтае. Нашата млада поезия трябва да бъде обляната от неговата здрава, борческа романтика — романтиката на Вапцаров.

Понеже се отразява конкретните и типични явления, проявите и преживяванията на трудовия човек, от него ще идва тя и него ще търси. Нейна отлика и мерило като на всяка голяма поезия ще бъде — предметност и художествена простота. Предметността, обаче, понякога е криво разбрана. Литературата е идейно — емоционално — образно отражение на действителността. Абсолютизира ли се един или някои от тия определители, тя обеднява. А увлечения има. Стига се дори до фетишизация на явления и предмети (Напр. Радой Ралин „Сън“, „Дунавската переправа“ и др.). Подобен описателност извиква и по-вече образност — за да се изкупи идейната празнота. Когато образът изпълнява компенсационна роля може да стане самоцелен. Зад обилите от образи (често търсени) се крие понякога съзерцание (Н. Стефанова напр.).

Голяма и горда задача е да се преустрои животът. Тая задача изисква активно отношение към него. Поради неизживяни индивидуализъм, робуване на естетични принципи, неспособност да се почувствува конкретно и живото и художествено и по новому да се изобрази, въпреки доброто желание, повечето стихове умират като еднородни. Особено стиховете на по-старото поколение поети. Нашата поезия трябва да се продуха. Надеждата са младите. Те идат от планините, от бойните поля и бригадите, укрепнали още, но с богат жизнен опит и с неотемното право на хора, които искат, могат да кажат нещо ново. Защото сами носят новото.

Димитър КОСТОВ

СТАНКА ПЕНЧЕВА

Млади поети в „Изкуство“ 1947

Преглеждайки изтеклата годишнина на сп. „Изкуство“, не може да не отбележим радостния факт, че значителна част от оригиналната поезия поместена в списанието през годината е продукция на млади поети.

Творбите на младите автори не само доминират в количествено отношение, но и до голяма степен внасят качествено многообразие в списанието. Това ни дава основание да мислим, че не е далеч времето, когато върху същите млади поети ще легне главната отговорност за бъдещото развитие на нашата поезия.

През 1947 год. в „Изкуство“ са печатани поетични творби от Веселин Георгиев, Божидар Божилов, Блага Димитрова, Радой Ралин, Невяна Стефанова, Иван Пейчев, Ал. Муратов и Славчо Чернишев. Тук тия млади поети имат прекрасната възможност, именно от страниците на тая литературна трибуна да се маложат като признати творци в областта на художествената мисъл. Още повече, като се знае, че сп. „Изкуство“ минава за най-сOLIDното литературно издание у нас и където се школуват най-добрите ни литературни кадри.

В кн. I четем: Веселин Георгиев — Балада за шестнадесетте. Стихотворението прави впечатление с борческото си настроение, жизнено-правдивите образи и здравата си идейна бодрост. Въпреки че на места се срещат граповини, те не са от естество да лишат творбата от дълбочина и художествено измерение. За да подчертаем някой характерни особености, които срещаме в баладата, налага се да направим едно съпоставяне между нея и „Песен на четиримата“ от Иван Пейчев. Понеже двете стихотворения третират една и съща тема — геройската смърт на партизани. Но докато Иван Пейчев се спира предимно на смъртта на партизаните (особено се спира на индивидуалната смърт на всеки един) и кодробностите свързани около нея. За разлика от него Веселин Георгиев е схванал диалектическия процес на самата борба — смъгва на силите — на мястото на всеки загинал идва нов, единниците загиват за да доведат победата на колектива.

Не еднократно нашата литературна критика е посочвала у

някой млади поети тенденции на упадъчност. И от там изостаналост по отношение на общото развитие на нашата съвременна поезия. Време е, напълно да се ликвидират известни съществено-назначави елементи, които срещаме в поезията на някои млади автори. Защото всичко това представлява сериозна бариера по пътя на тяхното идейно растене и утвърждаване на проги-реалисти. Това е също едно чувствително отклонение от единствено правилния за тях и въобще за целокупната наша литература път — той на социалистическия реализъм.

Почти винаги стихотворенията на Божидар Божилов носят белега на едно субективно-лирично отношение към нещата и действителността. Изключение в това отношение не правят и стихотворенията поместени в „Изкуство“ през 1947 г. Да вземем напр. „Нежност“. За основа на стихотворението служи любовта на сина към майката. По естество самата тема предполага да се вмъкне повече елемент на обективност. Но поета и тук напуска своето тясно субективно-лирично отношение към нещата. И виждаме, макар че стихотворението е пропито с дълбоко чувство, емоционалност, интимност на тона, то неминуемо ще остане непочувствано от мнозина хора. Главно поради това, че Божидар Божилов не се е постарал да даде типичното в случая. Това скъсява радиуса на въздействието на неговата поезия върху по-голям кръг читатели.

В „Дълбочини“ поета възкресява спомени от детството. Всеки от нас е бил дете, но надали ще види нещо близко, познато в това стихотворение. Божидар Божилов е поет на спомена. Често пъти поетичните му образи са навяни посредством естетизацията на спомени. Но спомена като нещо минало дърпа назад. И затова винаги на него трябва да се противопостави настоящето или бъдещето.

В „Портретчето“ Божидар Божилов пак внася характерния за неговата поезия субективно-лиричен елемент. Въпреки че самото стихотворение има донякъде епичен характер и от там изисква по обективно отношение от страна на поета. Като оставим настрана своето

разието в разработката на темата (посредством някакъв семеен портрет да се предадат известни моменти от живота на членове на семейството на Дим. Благоев), освен това поета твърде много се е престарал да ни рисува отделни предмети, картини и пр. Присъствието на глагола не се чувства за сметка на изобилието от съществителни и прилагателни. Това от своя страна въвея в стихотворението твърде много описателност и статичност. Въобще трябва да се изясни ролята на образа в поезията на Божидар Божилов.

Невяна Стефанова печата в „Изкуство“ стихове из цикъла „С палатри и четки“, а именно: „Черният Христос“, „Старецът“ и „Безработния“. В тях авторката си е поставила твърде утилитарна цел: да ни покаже она академизъм, който е съществувал във Висшата художествена академия по отношение на живота и изкуството. И то със специфичните средства на поетичното изкуство.

По начало тия стихове на Невяна Стефанова страдат от един основен недъг — не са стоплени от чувството на поета. Поетичните образи са извлечени по пътя на съзерцанието и затова имат умозрително абстрактен характер:

... Но на подиума заставаше
живота,
и усещаме — изпъзва се голямото.
или:

... Стъпил смяло и стабилно
върху скелата,
жив и бодър върху фона на
живота ...

Там където ние очакваме най-голямо съчувствие от страна на поетесата спрямо един безработен, и то бит от полицията, тя се ограничава само в механично предаване на факта:

... Често ходеше по равни
участъци
и се връщаше от там в сини
гамы ...
(„Безработния“)

Твърде много рационализъм и разсъдъчност има в поезията на Невяна Стефанова. „Поезията е опасен жанр за разсъдъчния човек“, казва а Алексей Сурков.

Крайно време е поетесата да напусне позициите на съзерцателния обективизъм. В стихотворението „Старецът“ е допуснат един езиков архаизъм (по-

харен), който при днешните изисквания на езика не трябва да фигурира в речника на един съвременен поет.

Минаваме към „Спъмен“ от Славчо Чернишев. Главно липсва в стихотворението пълна правдивост. Недопустимо е да се приписват на българския политзатворник мечти от подобен характер:

... А как желяем само за момент
да легнем под цъфналите вишни,
да гледаме мушиците, небето ...

В стихотворението са допуснати и други излизания от тоя род, които подбиват жизнената правда и намаляват художествената му стойност. Въпреки изобилният поток от изразни средства и грижливо стилизирания език на Славчо Чернишев.

Но всичко изглежда, че някой от гореспоменатите поети са се отдалечили от изворите на революционно-демократичната ни поезия — Смиренски и Вапцаров. Не знаем с какъв може да се обясни факта, че у нас след 9 септември почти не се намериха млади поети, които да продължат преждевременно заглъхналите мотиви на Вапцаровата поезия при новата остановка. Естествено у младите поети има стремеж към новаторски дирекции. Преди всичко те искат да пролят своите индивидуалитет. Но да следваш перспективите, които посочи Никола Йонков Вапцаров, това не е жалко епигонство или подражателство. Стара истина е, че колкото и даровит да е един млад поет в начало трудно би намерил правия път, ако не би се обърнал назад да провери как са работили неговите предшественици, да се научи от тий наречените „класици“. Абсурд би било да се смята, че нашите големи поети от миналото са престанали да бъдат фактор при формирането на поетичното съзнание у младия поет, че те са „остаряли“, че тяхното творчество е канонизирано, че те са се обърнали чисто и просто на „икони“, на които само трябва да се кланяме и нищо повече. Смешно би било да се твърди и обратното, че те могат да ни бъдат полезни във всяко отношение: форма, сюжет и пр. Само като направим подробно критично осветление на тяхното творчество, и овладявайки тяхния богат литературен опит, е мислим значителен творчески напредък.

Блага Димитрова и Ал. Муратов търсят своите теми из Съпротивата. Блага Димитрова е напечатала в „Изкуство“ откъс от пемата си „Лилиана“. Поместения фрагмент е наситен с драматизъм. Езикът е извънредно динамичен и експресивен. Образите на борбата на Лилиана Димитрова с полицията преминават като на екран и предизвикват особен отзвук в съзнанието на читателя. Тая поема ще бъде добро укавание, доколко младата поетеса ще успее да излее своя поетичен темперамент в една по-сложна, нова за нея поетична форма.

Ал. Муратов в редица стихотворения („Стихотворения“ и „На Дунавския бряг“) пресъздава отделни моменти от антифашистката съпротива. Реалистично виждане забелязваме в „Песен в пъкъл“, но би трябвало самото стихотворение да бъде издържано в протестно-изобличителен патос. „Мечта“ се отличава от останалите стихове със своята класическа напевност и говори за остаряла поетична техника и разработка. Стихотворенията из цикъла

„На Дунавския бряг“ се отличават със своя предметен стил.

За една голяма част от нашите поети и Отечествена война бе злободневна тема. Тя отмина и те престанаха да я възпяват. Вече доста време Радой Ралин печата в литературната преса стихотворения с военно съдържание из „Войнишка тетрадка“. Като никой друг наш лирик, той се стреми цялостно и многостранно да обхване Отечествена война. Войната като сложно обществено явление поражда най-противоречиви чувства и настроения. Тя като тема най-лесно може да бъде изчерпана в рамките на едно епично произведение. Радой Ралин си остава лирик при нейното изображение. Затова неговата задача е потрудна.

В „Изкуство“ той е напечатал две стихотворения из „Войнишка тетрадка“ — „Раздяла с Бялград“ и „Дунавска переправа“. Първото се отличава със своето витално чувство, а второто със своята предметна простота. По интересни са стиховете от цикъла „Омладинска пруга“. Те са издържани повече в един репортажен стил. Липсват характерни черти от живота на югославската бригадирска младеж. Почти нищо не показва националния характер на бригадата (особено „Среща“). Авторът се е ограничил понякога само в отделни импресии („Пътване“).

Бригадирското движение у нас и в съседните страни като тема изисква по задълбочено разглеждане и отношение. Поетите не трябва да се плъзгат по повърхността на действителността, а да влизат дълбоко в самата ѝ същност.

Иван Пейчев печата „Песен на четиримата“. Тя е една от най-издържаните в художествено отношение поетични творби в „Изкуство“ през 1947 година. Понякога той се издига до внушителни обобщения и образи (особено битовите картини). Но той не е открил достатъчно прозореца към бъдещето, не е наситил стихотворението с повече перспективност и революционен оптимизъм. По такъв начин се ограничава в рамките на стария, статично-изобразителен реализъм.

Почти всички млади поети печатали през годината в „Изкуство“ се отличават с отделни индивидуално-творчески особености. На тях е чужда фразиратата реторичност, фразеология и плакатност на мнозина техни поетични събратя. Всеки от тях дири себе си и търси собствен творчески път. Край редицата опущения, които срещаме в поезията на младите едно само не трябва да бъде бегло отминато. А то е, че липсват стихове с бригадирски мотиви. Време е вече да се скъса с тий нареченото „опишкарство“, влачене след събитията, а не тяхното предписване. Младите трябва да предават най-верно и най-правдиво динамичното развитие на живота в наша а страна. Само така поезията ще изиграе своето истинско предназначение, като идейно-художествен показател в живота. В обратен случай тя ще си остане тясна, ограничена в кръга на читателите на сп. „Изкуство“. Особено днес не е нужна поезия-изкуство само за списание „Изкуство“.

Здравко ПЕТРОВ

П Р А В О

На една английска майка

Този ден не ще забравя никога! —
Перона беше напръщан от посрещачи,
които срещу слънцето преминваха
и никак си нетърпеливо чакаха.

И не след дълго релсите затракаха,
изви се към небето бяла пара,
стрелочника замръзна, после влека
с тържествена умора влезе в гарата.

И сякаш се огъна цял перона
и дълго, дълго радостта не стихна. —
Ти слезе много бавно от вагона,
смути се малко — после се усмихна.

Познах те бързо! — Можеше ли друга
да има толкова пачал и скръб в очите си?
Те бяха тий добри, тий топли и очудени
и толкова любов от тях надничаше ...

Те бяха тий добри ... Такива са очите
на всички тийни майки по земята.
И ти — в стотиците зеници не прочитай ли
една голяма скръб като своята?

До тебе, виж, как скромно е застанала
една жена облечена във черно.
Историята проста е — синът гората хванал,
врагът подушил го, и после той... „изчезнал“.

(И тук макар съвсем и непозната,
жената в черно става тий близка,
и мислите ти връщат се обратно
и в къщата на спомените влизат).

... И ти си пак добрата — мила мама,
заета вечно с работа и грижи.
Синът ти пак е петгодишен само
и ти го гледаш как расте безгрижен.

Пред погледа ти замъглен и влажен,
вървят и отминават в такт годините ...
И спмняш си с каква младежка важност
за първи път той тръгна до любимата.

Картината тук бързо се променя —
край теб реве настръхнала войната,
ти плачеш над пуловера наведена
и готвиш за куршумите синя си.

И някто в приказната той отлита весел,
а в дома ти замира всяка радост ...
След туй узнаваш, че загинал с песен
в една страна поробена — но храбра ...

И тук спомените бавно избледняват,
и тий отново се намиращ пак на гарата,
където всички сякаш те познават,
и чувстват твоята — майчината драма.

И ти ги виждаш — толкоз неспринудено,
и тий сърдечно с теб да разговарят ...
И има ли тук нещо за очудване? —
За тях синът ти борил се е храбро

и ти, разбира се, му даваш пълно право.

ЛЮДМИЛА МИРОНОВА

